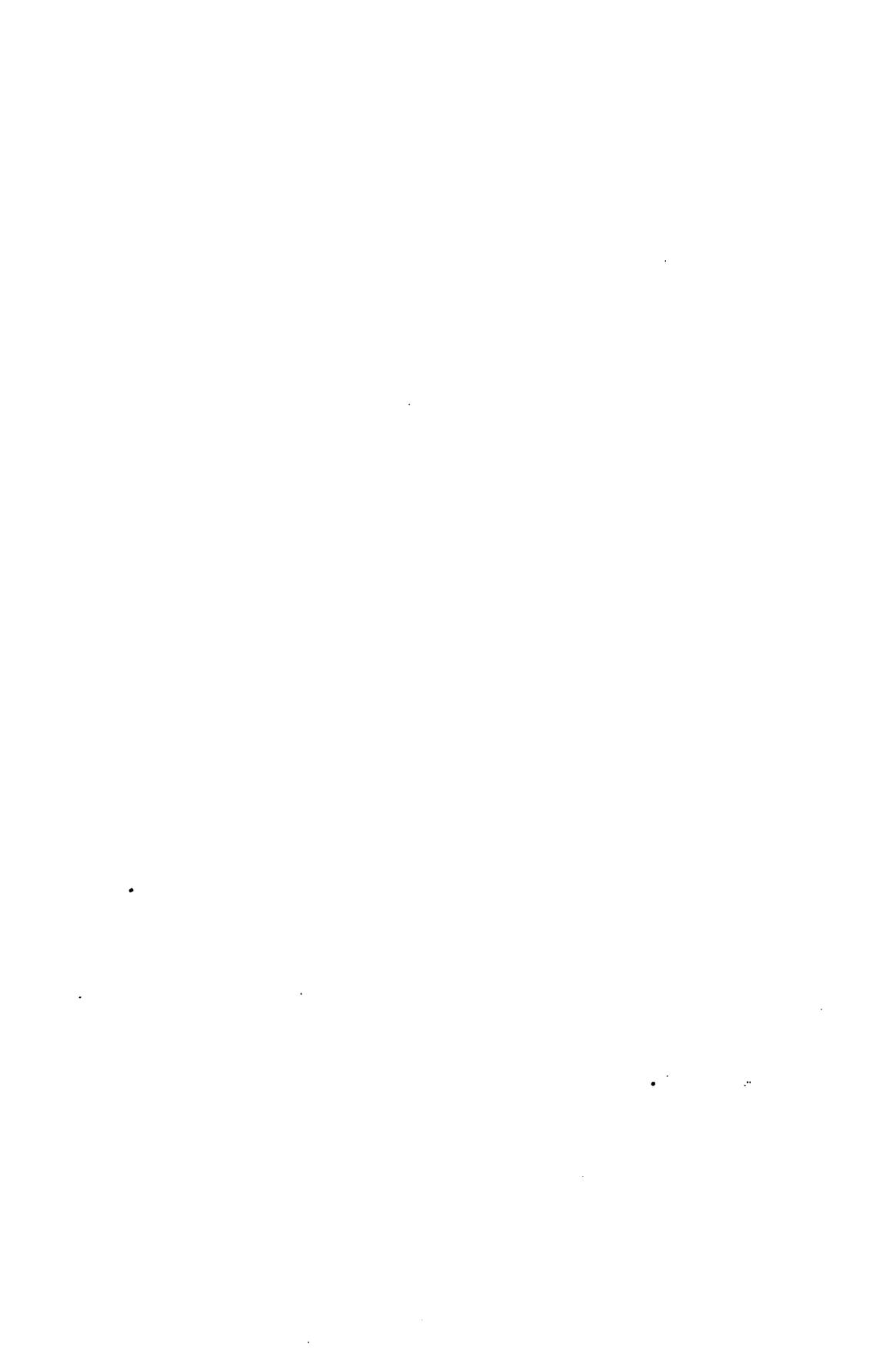

LA "CRONICA OMNIUM PONTIFICUM ET
IMPERATORUM ROMANORUM" DE RODRIGO
JIMENEZ DE RADA

Manuel Nieto Cumplido

El estudio de la *Cronica omnium Pontificum et Imperatorum Romanurum* como obra de don RODRIGO JIMÉNEZ DE RADA pareció quedar definitivamente detenido en el siglo XVIII. Tras la inspección del Códice Toledano guardado en San Juan de los Reyes de Toledo realizada por Juan Lucas Cortés y Nicolás Antonio¹, ningún estudioso parece haber vuelto a ver el original. Este códice se cree en la actualidad perdido. Los referidos investigadores se convertían por ello en los únicos testigos de la atribución. No figura en la colección *Patrum Toletanorum*², ni en el *Index Scriptorum Latinorum Medii Aevi Hispanorum*, de M. C. DÍAZ Y DÍAZ³.

El panorama de la investigación posterior por lo que respecta a esta obra nos viene dado por J. GOROSTERRATZU, en su estudio *Don Rodrigo Jiménez de Rada, gran estadista, escritor y prelado*: «En cuanto al *Cronicon omnium Pontificum*, debo decir que el diligente investigador JUAN CORTÉS lo halló copiado a continuación de la *Historia Ghotica*, en el vetustísimo Códice de Toledo, en San Juan de los Reyes, sin autor; y, además, termina así con los Papas coetáneos de D. Rodrigo, sucesores de Inocencio III: «Post hunc Honorius; post Honorium, Gregorius; post Gregorium, Celestinus; post Celestinum, Innocentius». De todo lo cual dedujo que era una obra de JIMÉNEZ DE RADA, y lo admite como probable el célebre crítico Nicolás Antonio. Mi parecer es que no la compuso nuestro Arzobispo, sino que debió ser uno de esos *Pontificale Romanorum Pontificum*, que tuvo a su uso, y en el cual puso esos Papas contemporáneos suyos. Lo digo, *salvo meliori*... Juan Lucas Cortés opina que DON RODRIGO compuso... el *Pontificale*, para dar relación sucinta complementaria de las cosas de la Iglesia, para completar en algo la *Historia Gothica*. Quizá sea así, y quizá una ingenua idea del autor»⁴.

1. NICOLAUS ANTONIUS, *Bibliotheca Hispana Vetus*. Matriti, 1788, tom. II, p. 57.

2. PP. Toletanorum Opera. Tom. III. Roderici Ximenni de Rada... opera praecipua complectens. Matriti, 1793.

3. M. C. DÍAZ Y DÍAZ, *Index Scriptorum Latinorum Medii Aevi Hispanorum*. Madrid, 1939.

4. J. GOROSTERRATZU, *Don Rodrigo Jiménez de Rada, gran estadista, escritor y prelado*. Pamplona, 1925, pp. 342-346.

Faltaba, pues, finalidad en las opiniones anteriores, pero no se podía añadir más puesto que faltaba el códice toledano, perdido quizá desde los tiempos de la exclaustación.

Hoy, gracias al hallazgo de dos manuscritos cordobeses, nos encontramos en el mismo punto de partida en que dejó la cuestión Nicolás Antonio y la crítica puede proceder a un planteamiento moderno del problema.

1. *El manuscrito de la Catedral*

El primer manuscrito se localizó en el Archivo de la Catedral de Córdoba en febrero de 1972, dentro de la labor de catalogación del mismo Archivo. Es del siglo xv y se encuentra fechado en el año 1430. Escrito en papel de 291 × 217 mm. Las dimensiones del texto son irregulares. Cuenta 76 + 11 ffs. a una sola columna. Viene precedido en el fol. 1v., del título siguiente: «*Statutos e ordenaciones de la Iglesia de Córdoba los quales de diversas scripturas copiló e congregó en este volumen don Fernand Pérez de Contreras, deán de la dicha Iglesia, el año del Señor de mill e quatrocientos e treynta años*». Usa el tipo de letra gótica cursiva y son varios los amanuenses que lo copiaron. Los cuadernillos son de seis folios sin reclamos. El número de líneas por columna es irregular. La foliación de todo el manuscrito es antigua con numeración romana a tinta. Las rúbricas se ponen en rojo y negro, generalmente en columna. En algunas partes son abundantes las notas marginales. La encuadernación está realizada en cordobán rojo contemporánea del texto. Su estado de conservación es bueno. En las guardas de este manuscrito aparecieron varios folios de un manuscrito bíblico hebreo de finales del siglo XIII, conteniendo algunos capítulos del Libro de los Números.

La *Cronica omnium Pontificum...* está en los ff. XXXVIIr.-XLII v. Las notas marginales en este caso son numerosísimas, siendo, en general, breves resúmenes del texto. Sólo introduce dos glosas. La primera en el fol. XLIr. al fechar la muerte del emperador Tiberio: «*alii dicunt quinque mensibus; concordat cum primis Martiniana*». La segunda en el fol. XLIr. al hablar de Juliano el Apóstata: «*Iste fuit apostata et percusus a Martino milite iam mortuo periit propter blasphemiam dictam in Christum et Virginem, ut inuenies in Flos Santorum*».

La obra a la que nos venimos refiriendo comienza así: «*Coronica omnium Pontificum et Imperatorum Romanorum ubi anni eorum ponuntur et notabilia facta eorum; et distinguitur quis Papa quis Imperator eodem tempore fuit. Dominus noster Jesus Christus, pri-*

mus et summus Pontifex... Termina: ~quasdam leges promulgauit que multum faciunt ad augmentum Sancte Ecclesie et prerogatiuam clericorum. Explicit iste tractatus. Deo gratias».

El título de la obra aparece dividido, quedando la primera mitad en el encabezamiento de los Romanos Pontífices, según queda arriba expresado, y la segunda mitad al comienzo de la serie de los Emperadores.

2. *El manuscrito del Monasterio de S. Pablo*

Posteriormente a este hallazgo y debiendo realizar un estudio particular sobre las Actas Capitulares de la Catedral durante el mes de julio pasado nos encontramos una en particular fechada el 25 de septiembre de 1454 en estrecha relación, según pudimos constatar, con el manuscrito anterior y con la persona y obra de don RODRIGO JIMÉNEZ DE RADA. «Miércoles, XXV de setiembre, el Cabildo mandó a Andrés López, sacristán, que dos libros, el uno es la Crónica del Arçobispo don Rodrigo e el otro Jacobo de Voragine de Sermones, que son del monesterio de Sant Paulo e fueron prestados por el Prior al señor Obispo (Don Sancho de Rojas) que Dios aya, lo qual falló ser verdad por enformación que el Vicario rescibió en forma, que los de los dichos al dicho Prior del dicho monasterio»⁵. Esta nota nos ponía en camino de otra fuente más antigua y que no era propiedad del Cabildo Catedral sino del Monasterio de San Pablo el Real de Córdoba.

Conocedores de que la biblioteca del antiguo convento dominico de Córdoba, fundado en los años de la reconquista de la ciudad por Fernando III, se conservaba en la Biblioteca Pública de Córdoba y consultados sus ficheros, pudimos hallar el manuscrito del que se hacía relación en la referida acta capitular.

Este segundo manuscrito es del siglo XIII y está escrito en pergamino de 277 × 190 mm. Consta de 157 ff. a dos columnas. Conserva los testimonios de sus antiguas signaturas: Est. 5. Tab. 5.ª, número 21 y Tab. 2.ª, número 6. Diversas notas manuscritas de los siglos XIV a XVI testifican su procedencia al decir que es del Convento de San Pablo de Córdoba. La letra es gótica libraria, habiendo sido escrito, al menos, por dos amanuenses. El primero, los folios 2r.-150r. y el segundo, desde el fol. 151v. al 157v. Los cuadernillos están compuestos de diez folios con escasos reclamos. El número de líneas por columna oscila entre 36-38. Su foliación es reciente, en numeración arábiga y a lápiz. Las rúbricas están en rojo

5. *Archivo Catedral de Córdoba. Actas Capitulares. Tom. II, fol. 44r.*

y en columna. Tiene miniaturas en los ff. 2ra. 3ra. 113ra. 120va. y b.127va. y b.130rb. y 130 va. con el resto de las iniciales, alternando en rojo y azul. Tiene algunas notas marginales de diversas épocas (siglos XIII-XVI). Su encuadernación es moderna, en piel marrón, con dibujos que imitan las miniaturas del interior, realizada por Rafael Bernier. El estado de conservación de la obra es magnífico.

Este manuscrito lleva en el fol. 1v. un índice de las obras que contiene: «*In isto uolumine continetur Hystoria Gotica et genealogia Regum Portugalie, et Hystoria Romanorum, et Hystoria Hugnorum, Vandalorum et Suevorum, Alanorum et Silingorum, et de Regibus Ostrogotorum, et Hystoria Arabum et de Origine Machometi. Cronica et omnium Pontificum et Romanorum Imperatorum. Estas treze Crónicas [...]*». Al final están raspadas varias líneas. También tiene otro índice de materias compuesto en el siglo XVI en los ff. 1rv. y 157v.

El texto de nuestra Crónica comienza en el fol. 151v. y termina en el 157v. Mientras que en las obras anteriores el texto tiene 250 × 125 mm., en ésta se produce un cambio a 225 × 145 mm. Es patente la intervención de distinto amanuense del que escribió las restantes obras de don Rodrigo. Y los folios de esta obra aparecen con una doble numeración: la correlativa de todo el manuscrito y otra independiente del fol. 1 al 7.

El título de la Crónica comienza en la columna *a* y se continúa en la *b* con aparente separación de ambas partes, que suponemos indujo a escribirlo independientemente al copista del manuscrito de la Catedral anteriormente estudiado.

Comienza: «*Cronica omnium Pontificum et Imperatorum Romanorum ubi anni eorum ponuntur et notabilia facta eorum, et distinguitur quis Papa quis Imperator, incipiens a Christo qui fuit primus et summus Pontifex et ab Octouiano Augusto qui eius tempore imperauit, et uadit usque ad Innocentium Papam III et Fredericum imperatorem. Dominus noster Ihesus Christus... Termina: quasdam leges promulgauit que multum faciunt ad augmentum Sancte Ecclesie et prerrogatiuam clericorum. Explicit. Iste liber est conuentus Cordube et fuit traditus conuentui fratris Petri de Sancto Andrea rogamine*».

El *explicit* nos ofrece noticias sobre la propiedad y su donación al Convento de San Pablo a ruegos de fray Pedro de San Andrés.

El texto de este manuscrito del siglo XIII es el que ofrecemos en la transcripción. El de la Catedral es una copia manifiesta de éste.

3. *El autor de la Crónica*

A) IDENTIFICACIÓN

Todo lo dicho anteriormente nos lleva a la conclusión de que nos encontramos ante la misma obra que NICOLÁS ANTONIO recoge en la *Bibliotheca Hispana Vetus*. Tanto el *incipit* general de la Crónica como el *explicit* particular de la serie de los Romanos Pontífices coinciden —con insignificantes variantes— con este manuscrito de Córdoba. Idéntico es también el paralelismo de las series en los folios que NICOLÁS ANTONIO describe así, hablando del de Toledo: «*In exemplari meo ab isto codice Toletano excripto, prima pagina Pontificum, atque e regione Imperatorum series ponitur; idemque ordo alternis paginis servatur*»⁶. Las citas de los versos de *Magister Martinus, episcopus Zamorensis*, y el uso de ciertas fuentes en el mismo lugar del texto de la Crónica como el *Pantheon Gutifredi* y las *Historiae Fredericae* confirman definitivamente la identidad del texto del vetustísimo códice de San Juan de los Reyes y del nuestro. Como en el manuscrito de Toledo, también en éste se encuentra al final de las obras de don RODRIGO y sin atribución a autor alguno.

B) FECHACIÓN

Por una parte la serie de Romanos Pontífices alcanza, efectivamente, hasta Inocencio IV, pero, por otra, a partir de Honorio III se concluye de un modo absolutamente esquemático con sólo el testimonio de la sucesión nominal en la Cátedra de Pedro. El trabajo de composición de la Crónica parece terminar con la descripción de la persona y obra de Inocencio III y se habla en presente de la celebración del Concilio IV de Letrán. Ni siquiera, como se hace a través de toda la Crónica, se recoge la duración total de su pontificado.

Sin embargo, de hecho, la serie de Sumos Pontífices se cierra con la narración de la coronación imperial de Federico II por Honorio III hecha el 22 de noviembre de 1220, y de sus primeras disposiciones en favor de la Iglesia como emperador.

Según ello, la obra debió quedar terminada en el año 1220 o muy pocos años después añadiéndose con posterioridad, a modo de apunte, el orden de sucesión de los Romanos Pontífices hasta Inocencio IV.

6. NICOLAUS ANTONIUS, *O. c.*, fol. 57a.

C) ATRIBUCIÓN

Creemos, pues, que su autor debe ser un español porque no se explicaría de otro modo la cita de los versos de don Martín, obispo de Zamora (1205). El escritor de la Crónica es un amante y estudioso de la Historia, asistente al IV Concilio de Letrán y admirador entusiasmado de la personalidad y de la obra de Inocencio III. Y éste —dada la constancia de dos códices contemporáneos en unir esta obra a las del Arzobispo de Toledo— no puede ser otro que don RODRIGO JIMÉNEZ DE RADA, tratándose —esto supuesto— de una de sus primeras obras que pudo ser compuesta en gran parte durante su estancia en Roma en los días del Concilio IV de Letrán (1215), teniendo a la vista fuentes romanas.

4. *Noticias hispánicas en la Crónica.*

En el fol. 151vb., al narrar los principales hechos del reinado de Nerón, se recoge la noticia de la muerte de Séneca, maestro del emperador.

En el fol. 153rb. se alude al reparto del Imperio en cuatro demarcaciones, correspondiendo España al César Constancio como consecuencia de las reformas administrativas introducidas por Diocleciano (284-305).

En la serie de Romanos Pontífices, al llegar al papa San Dámaso en el fol. 153ra., le asigna su origen hispánico.

En el fol. 153vb., entre los sucesos del reinado del emperador Teodosio (379-395), se habla de la cooperación prestada por los hispanos junto con los alanos y vándalos a la sublevación levantada en Africa por Bonifacio.

En el fol. 155rb. se nos ofrece una versión europea de la entrada de Carlomagno en España (778), presentándonos al emperador como vencedor de los sarracenos y vencido posteriormente por la traición del conde Gainón con las bajas de Roldán y de los demás condes palatinos. A continuación se refiere la división del imperio carolingio correspondiendo a Luis, del que no se da el nombre, la Marca Hispánica.

Por último, en el fol. 157ra. se transcriben los citados versos laudatorios en honor de Inocencio III atribuidos por el autor de la Crónica al Maestro Martín, obispo de Zamora, signo que a la vez corrobora la admiración del episcopado castellano-leonés por la persona y obra de Inocencio III.

«CRONICA OMNIUM PONTIFICUM ET IMPERATORUM ROMANORUM UBI ANNI EORUM PONUNTUR ET NOTABILIA FACTA EORUM, ET DISTINGUITUR QUIS PAPA QUIS IMPERATOR, INCIPIENS A CHRISTO QUI FUIT PRIMUS ET SUMMUS PONTIFEX ET AB OCTOUIANO AUGUSTO QUI EIUS TEMPORE IMPERAUIT, ET UADIT USQUE AD INNACENTIUM PAPAM III ET FREDERICUM IMPERATOREM. (fol. 151v. a y b.)

Dominus noster Jhesus Christus, primus et summus Pontifex, sedit in hoc mundo annis XXXII et mensibus tribus, iuxta illud Euangelii: «Jesus erat incipiens quasi annorum triginta», id est, tricesimum annum inceperat tredecim tantum diebus eiusdem anni peracti, quia eodem die, reuoluto anno, conuertit aquam in uinum, et in sequenti Pascha incarceratus est Johannes, et alia Pascha sequenti decollatus, et in tertio Pascha, id est, tricesimi tertii anni passus est Dominus et ita uixit triginta et duobus annis integris, et de tricesimo tertio quantum fluxit tempus a Natali usque ad Pascha quod pro anno dimidio computatur.

Sunt, ergo, anni ab Adam usque ad ortum Saluatoris quinque milia centum nonaginta nouem. A conditione, uero, Romane Ciuitatis septingenti nouem, ut ait Paulus Diachonus in Hystoriis Romanorum.

Petrus, apostolus, post passionem Domini tenuit sacerdotalem cathedram in partibus Orientis annis IIII, ubi primam misam celebrauit in Antiochia annis VIIII, deinde uenit Romam ibique sedit in Papatu annis XXV, mensibus VII, diebus VIII. Hic in quarto Neronis anno Rome cum Paulo martirio coronatur.

Linus, natus tuscus, sedit annis XI, mensibus tribus, diebus XIII. Hic constituit ut mulier, uelato capite, ecclesiam intret pro diuinis audiendis.

Clemens, natus romanus (fol. 152 r. a) sedit annis XI, mensibus I, diebus XI, et cessat papalis cathedra diebus XX. Hic ex precepto beati Petri XXV presbiteros ordinauit.

Clemens, natus romanus, sedit annis VIII, mensibus II. Hic quamvis a Petro esset electus tamen coegit Linum et Cletum ante se pontificare, et ita est ipse primus post Petrum per electionem, tertius uero per gradum.

Anacletus, natus atheniensis, sedit annis VIII, mensibus II, diebus X. Hic constituit ut clericus nec comam nec barbam nutriat.

Euaristus, natus grecus, sedit annis X, mensibus VII, diebus II. Hic constituit diachones VII qui custodierent episcopum propter stilum erroris.

Alexander, natus romanus, sedit annis VIII, mensibus V, diebus XI. Hic addidit in missa «Qui pridie quam pateretur».

Sixtus, natus romanus, sedit annis X, mensibus III, diebus XI. Addidit in missa «Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus Sabaod».

Thelesoforus, natus grecus, sedit annis XI, mensibus III. Hic constituit quadragesimam fieri ante Pascha, et in Natali tres missas celebrari cum «Gloria in excelsis Deo».

Yginus, natus grecus, sedit annis IIII, mensibus VI, diebus VI. Hic clericum constituit et gradum distribuit.

Auitus, natus romanus, sedit annis VIII, mensibus III, diebus III. Hic constituit ut clerici habeant coronas in modum sperule.

Pius, aquilegensis, sedit annis VIII, mensibus IIII, diebus XXI. Isti ab angelo nuntiatur Pascha die dominico celebrari.

Soter, natus campanus, sedit annis VIII, mensibus III, diebus XXII. Hic constituit ut monacha uelum portet.

Eleuterius, natus romanus, sedit annis XV, mensibus VI, diebus V. Hic fecit regem Britannie christianum.

Vitor, natus afer, sedit annis X, mensibus II, diebus X. Hic constituit ut a XIII luna martii usque ad XXI diem Pascha Domini celebretur.

Zeferinus, natus romanus, sedit annis VIII, mensibus VI. (fol. 152v. a). Diebus X. Hic constituit ut omnia uasa altaris essent uitrea.

Calixtus, natus romanus, sedit annis XIII, mensibus II, diebus X. Hic constituit jejunia quattuor temporum.

Urbanus, natus romanus, sedit annis XIII, mensibus VI, diebus XIII. Hic constituit ut omnia uasa altaris essent aurea uel argentea, uel etiam stagna.

Pontianus, sedit annis V, mensibus II, diebus II. Hic fuit portatus in exilio in insula Sardinie.

Antheros, sedit mense uno, diebus XV. Hic constituit ut episcopi de sede in sedem possint transferri, et ut gesta martirum scriberentur.

Fabianus, natus romanus, sedit annis XIII, mensibus XI, die-

bus XI. Hic constituit ut omni anno in Cena Domini crisma consecretur.

Cornelius, natus romanus, sedit annis III, mensibus II, diebus X. Hic constituit ut sacerdotes, si uellent, pro certa causa possent jurare.

Lucius, natus romanus, sedit annis III, mensibus III, diebus III. Hic constituit ut duo presbiteri et tres diachoni semper sint cum episcopo.

Stephanus, natus romanus, sedit annis IIII, mensibus II, diebus XV. Hic constituit ut uestes sacre ad cothidianos usus non haberentur.

Sixtus, natus grecus, sedit annis II, mensibus XI. Hic constituit ut missa celebretur super altare lapideo et non super ligneo.

Euticianus, natus tuscus, sedit annis VIII, mensibus X, diebus IIII. Hic constituit uuas et fabas et fruges benedici.

Gaius, natus dalmaciensis, sedit annis XI, mensibus IIII, diebus XIII. Hic constituit ordines clericorum, scilicet hostiarium, lectorem, exorcistam et cetera.

Dionisius, monachus, cuius genus non inuenitur. Sedit annis II, mensibus III.

Marcellinus, natus romanus, sedit annis VII, mensibus II, diebus XXV. Hic compulsus a Diocleciano turificauit ydolis de quo peccato postea penituit coram centum nonaginta episcopis. (fol. 153r. a).

Marcellus, natus romanus, sedit annis VI, diebus XXII. Hic constituit XXV cardinalatus in urbe Roma propter baptismum et hominum sepulturas.

Eusebius, natus grecus, sedit annis II, mensibus II, diebus XX. Istius tempore inuenta est crux Domini ab Helena, Constantini matre.

Melchiodes, natus afer, sedit annis III, mensibus VI, diebus VIII. Hic constituit die dominico non ieiunandum.

Siluester, natus romanus, sedit annis XXIII, mensibus X, diebus XI, et cessat post mortem eius papalis cathedra diebus XV. Hic baptizauit Constantinum, qui statim a lepra mundatur, et primam Synodum in Nicena Bithinie celebrauit cum CCCXVIII Patribus ubi multa decreta constituit. Sunt, ergo, anni ab Incarnatione Domini usque ad Siluestrum trecenti sedecim.

Marchus, natus romanus, sedit annis II, mensibus VIII, diebus XX. Hic constituit ut episcopus Hostiensis qui Romanum Pontificem consecrat pallio uteretur.

Julius, natus romanus, sedit annis II, mensibus II, diebus VI. Hic constituit quod nullus clericus ageret causam in publico nisi in ecclesia.

Liberius, natus romanus, sedit annis II, mensibus VII, diebus VII. Hic constituit coniugium a sacerdote fore benedicendum.

Felix, qui fuit hereticus natus, sedit anno I, mensibus III, diebus II. Hic constituit ut cum episcopus accusatur ad concilium uocatus uenire debeat.

Item *Liberius* predictus, post sedit annis V. Isto Liberio uiuente, heretici fecerunt papam predictum Felicem, et Liberium in exilium miserunt.

Damasus, natus hispanus, sedit annis XVIII, mensibus II, diebus X. Hic constituit ut in fine psalmi diceretur «Gloria Patri et Filio».

Syricius, natus romanus, sedit annis XV, mensibus XII, diebus XV. Hic sinodum secundam Constantinopolim celebrauit cum CCCL episcopis.

Anastasius, natus romanus, sedit annis II, diebus XXVI. Iste constituit ut quis carens membro aliquo clericum non possit fieri. (fol. 153v. a).

Zozimus, natus grecus, sedit anno I, mensibus VIII, diebus XXV. Hic constituit benedici cereum in Sabbato Sancto.

Bonifacius, natus romanus, sedit annis III, mensibus VIII, diebus XIII. Hic constituit quod clericus nullo modo clericus fieret.

Celestinus, natus romanus, sedit annis VIII, mensibus I, diebus VIII. Hic constituit ut «Iudica me, Deus» ante sacrificium diceretur.

Sixtus, natus romanus, sedit annis VIII, diebus XVIII. Hic constituit quod nullus clericus in parrochia alterius ordinarie presumat.

Leonatus tuscus, sedit annis XII, mensibus I, diebus XXVII. Sub isto facta est tertia synodus Calcedonensis X Sanctorum Patrum de ymaginibus sanctorum.

Ismarus, natus sardus, sedit annis VI, mensibus V, diebus X. Hic constituit quod nullus pontifex sucesorem sibi constituat.

Simplicius, natus tiburtinus, sedit annis XV, mense I, diebus VII. Hic constituit quod nullus clericus inuestituras a laico recipiat.

Felix, natus romanus, sedit annis VIII, mensibus XI, diebus XI. Hic constituit ecclesias esse ab episcopis consecrandas.

Gelasius, natus afer, sedit annis III, mensibus VIII. Iste adiunxit in missa «Vere dignum et iustum est» et cetera, et hymnos composuit.

Anastasius, natus romanus, sedit anno I, mensibus XI, diebus XXIII. Hic constituit quod nullus clericus premitteret officium suum ira uel rancore, tamen excipitur missa quam non debet presumere.

Symachus, natus sardus, sedit annis XV, mensibus VI, diebus XXVII. Hic constituit ut «Gloria in excelsis Deo» in sollempnitatibus frequentaretur, quia antea dicebatur solummodo in nocte Natalis Domini.

Oermisda, natus campanus, sedit annis VIII, diebus XVII. Hic reconciliauit grecos qui excommunicati erant propter Petrum Alexandrinum episcopum.

Johannes, natus tuscus, sedit annis II, mensibus VIII. Huius tempore Francia nouiter ad Christo conuertitur anno gratie quingentesimo XXV. (fol. 154r. a).

Felix, natus sabinus, sedit annis III, mensibus II, diebus XIII.

Bonifacius, natus romanus, sedit annis II, diebus XXVI. Isti duo pape nil notabile peregerunt.

Johannes, natus romanus, sedit annis II, mensibus III, diebus VI. Hic dampnauit Autunum, episcopum arrianum.

Agapitus, natus romanus, sedit XI, diebus XVIII. Hic constituit processionem fieri.

Siluerius, natus campanus, sedit anno I, mensibus V. Hic in exilio missus in Poncias, ibi interfectus est.

Virgilius, natus romanus, sedit annis XVII, mensibus VI, diebus XXVI. Istius tempore Roma capta est a gothis, set a Patricio liberatur.

Pelagius, natus romanus, sedit annis III, mensibus X, diebus XVIII. Hic constituit ut heretici uel scismatici per seculares potestates comprimerentur.

Johannes, natus romanus, sedit annis XII, mensibus XI, diebus XXVII. Hic cimiteria et basilicam sanctorum Apostolorum restaurauit.

Benedictus, natus romanus, sedit annis III, mense I, diebus XVIII.

Pelagius, natus romanus, sedit annis X, mensibus III, diebus X.

Gregorius, doctor Ecclesie, natus romanus, sedit annis XIII, mensibus VI, diebus X. Hic addidit in missa «Diesque nostros in tua pace disponas», et infinita uolumina composuit.

Fabianus, natus tuscus, sedit anno I, mensibus V, diebus VIII.

Bonifacius, natus romanus, sedit annis VIII, diebus XXVIII. Hic constituit quod nitidus pannus super altare poneretur.

Bonifacius, natus marsus, sedit annis VI, mensibus VIII, diebus XII. Hic a Foca, cesare, impetrauit Pantheon Rome consecrari.

Deusedit, natus romanus, sedit annis III, diebus XX. Hic fuit filius Stephani subdiachoni.

Bonifacius, natus campanus, sedit annis V, diebus VIII. Hic constituit omnes fures esse anathematizandos.

Honorius, natus campanus, sedit annis XII, mensibus XI, diebus

XVII. Hic constituit ut omni sabbato ad Sanctum Petrum procederent letanie. (fol. 154v. a).

Seuerinus, natus romanus, sedit annis II, mensibus IIII, diebus XXVIII.

Johannes, natus dalmatinus, sedit anno I, mensibus VIII. Hic de thsauris Ecclesie multos captiuos redemit.

Theodorus, natus grecus, sedit annis VI, mensibus V, diebus VIII. Hic constituit benedictionem cerei.

Martinus, natus tudertinus, sedit annis VI, mensibus II, diebus XXVI. Iste dum celebraret missam spatarius Olimpui ducis missus est ad occidendum eum, qui, leuante gladio, cecus efficitur.

Eugenius, natus romanus, sedit annis II, mensibus VIII, diebus XXII.

Vitellianus, signensis, sedit annis XIII, mensibus VI. Hic cantum romanorum composuit.

Deodatus, natus romanus, sedit annis III, mensibus II, diebus V.

Donus, natus romanus, sedit annis III, mensibus V, diebus VI. Hic decorauit locum ante basilicam Sancti Petri, qui dicitur Paradisus.

Agathos, natus siciliensis, sedit annis II, mensibus VI, diebus III. Hic dum quemdam oscularetur leprosum stetim mundatur.

Leo, natus sículus, sedit mensibus X, diebus XVII.

Benedictus, natus romanus, sedit mensibus V, diebus XII. Hic ab imperatore factus est papa.

Conon, natus romanus, sedit mensibus XI, diebus VIII.

Sergius, natus antiochenus, sedit annis XIII, mensibus VIII, diebus XXVIII. Hic constituit ut in missa ter diceretur «Agnus Dei, qui tollis peccata mundi».

Leo, natus romanus, sedit annis II, mensibus VIII, diebus. Hic Patricium factus est papa.

Johannes, natus grecus, sedit annis III, mensibus II, diebus XIII.

Johannes, natus romanus, sedit annis II, mensibus VII, diebus XVII.

Sisimus, natus romanus, sedit diebus XX. Hic fuit minus in papatu quam aliquis alius.

Constantinus, natus syrus, sedit annis VII, diebus XV.

Gregorius, natus syrus, sedit annis XVI, mensibus VIII, diebus XXIII. Hic addidit in canone misse «uel quorum solempnitas hodie in conspectu» et cetera. (fol. 155r. a).

Zacharias, natus grecus, sedit annis X, mensibus III, diebus XV. Hic fratrem Pipini qui erat rex fecit fieri monachum.

Stephanus, natus romanus, sedit annis V, diebus XXVIII. Hic ob infestacionem longobardorum Pipinum unxit in regem.

Paulus, natus romanus, sedit annis X, mense I.

Constantinus, papa a laycis ordinatus, sedit anno I, mense I.

Stephanus, natus sículus, sedit annis III, mensibus V, diebus XXV.

Adrianus, natus romanus, sedit annis XVIII, mensibus X, diebus XVIII. Istius precibus Carolus, primus imperator francorum, cepit Desiderium in Papia.

Leo, natus romanus, sedit annis XX, mensibus X, diebus XVIII. Hic constituit tres illas letanias ante Ascensionem Domini, et fecit porticum Sancti Petri, qui adhuc dicitur Ciuitas Leoniana.

Stephanus, natus romanus, sedit mensibus VII.

Paschalis, natus romanus, sedit annis III, mensibus VII, diebus VII.

Eugenius, natus romanus, sedit annis III, mensibus II. Hic per laycos romanos creatus est.

Valentinus, natus romanus, sedit annis X.

Gregorius, natus romanus, sedit annis XV. Iste renouauit ecclesiam Sancti Marchi.

Sergius, natus romanus, sedit annis III. Iste uocabatur Os Porci, unde ab isto in antea omnis papa proprium nomen mutat.

Leo, natus romanus, sedit annis VIII, mensibus III, diebus VIII.

Benedictus, natus romanus, sedit annis II, mensibus VI, diebus X. Hic constituit quod clericus ornate incederet et honeste.

Paulus, natus romanus, sedit annis X, mensibus II.

Stephanus, natus romanus, sedit annis IIII, mensibus II.

Nicholaus, natus romanus, sedit annis VIII, mensibus II, diebus XX. Hic constituit ut post mortem pape stati, cardinales conueniant ad eligendum pontificem, uel romanum uel alius gentis.

Adrianus, natus romanus, sedit annis V. (fol. 155v. a).

Johannes, natus romanus, sedit annis X, diebus II. Istius tempore sarraceni per Ytaliam discurrentes ecclesiam Sancti Benedicti incenderunt in Monte Cassino.

Marinus, natus romanus, sedit anno I, diebus V.

Adrianus, natus romanus, sedit anno I, diebus IIII. Hic constituit quod imperator non intromitteret se de electione pape.

Stephanus, natus romanus, sedit annis V, diebus VIII.

Formosus, natus romanus, sedit annis V, mensibus VI.

Bonifacius, natus ytalicus, sedit diebus XV. Nota quod hic sedit minus quam aliquis alius papa.

Stephanus, natus romanus, sedit anno I, mensibus III.

Romanus, papa, sedit mensibus III, diebus XXII.

Theodorus, sedit diebus uiginti.

Johannes, sedit annis II, diebus XV. Hic pugnam fecit cum romanis.

Benedictus, natus romanus, sedit annis III, mensibus III.

Leo, sedit diebus sexaginta.

Christoforus, sedit mensibus VII. Hic eiectus de papatu factus est monachus.

Sergius, natus romanus, sedit annis VII, mensibus III, diebus XIV. Hic fuit filius cuiusdam sacerdotis.

Anastasius, sedit annis II.

Lando, natus romanus, sedit mensibus VII.

Johannes, sedit annis XIII, mensibus II, diebus III. Iste inuasor fuit archiepiscopatus Rauenne, unde ab omni populo Rauennatis depositus fuit.

Leo, natus romanus, sedit mensibus VII.

Stephanus, sedit annis II, mense I. Hic fuit fautilatus a quibusdam romanis.

Johannes, sedit annis IIII, mensibus X. Hic fuit filius Sergii pape.

Leo, sedit annis III, mensibus VI, diebus XIII.

Marinus, sedit annis III, mensibus VI, diebus XIII.

Agapitus, sedit annis X, mensibus VI, diebus X.

Johannes, sedit annis II. Hic fuit filius Alberici, principis romanorum.

Benedictus, sedit mensibus duobus.

Leo, sedit anno I, mensibus IIII. (fol. 156r. a).

Johannes, sedit annis VII, mensibus XI. Hic fuit a Petro Prefecto captus et in castello Sancti Angeli incarceratus.

Benedictus, sedit anno I, mensibus VI. Hic fuit captus a Cinchio et strangulatus.

Dopnus, sedit anno I, mensibus VI.

Bonifacius, sedit mense uno.

Benedictus, natus romanus, sedit annis VIII, mensibus VI. Hic fauore imperatoris multos ex romanis capi fecit.

Johannes, sedit mensibus VIII.

Johannes, sedit mensibus IIII.

Johannes, natus romanus, sedit annis X, mensibus VII. Hic fuit in artibus eruditissimus.

Gregorius, natus saxonus, sedit annis II.

Johannes, sedit mensibus X.

Silvester, sedit annis IIII, mensibus II. Iste fuit Gilbertus. Huius tempore completus est millesimus annus ab Incarnatione Domini.

Johannes, sedit mensibus V.

Johannes, natus romanus, sedit annis V.

Sergius, sedit annis II, mensibus VIII. Iste fuit sancte vite et caste conuersationis.

Benedictus, natus tusculanus, sedit annis XI, mensibus X, diebus XXI.

Johannes, sedit annis VIII, mensibus VIII.

Benedictus, natus tusculanus, sedit annis XIII. Iste fuit eiectus de papatu et factus est quidam alius, unde tunc maxima scisma fuit.

Silvester, sedit diebus LVI.

Gregorius, sedit annis II. Hic cum rege Henrico bellum habuit.

Clemens, sedit mensibus VIII. Hic inuasor fuit et per uim papatum habuit.

Damasus, sedit mense I.

Leo, natus alemanus, sedit annis II, mensibus III. Hic timore imperiali factus est papa.

Stephanus, sedit mensibus VIII. (fol. 156 r. a).

Benedictus, sedit mensibus VIII.

Nicholaus, natus burgunensis, sedit annis II, mensibus VI.

Alexander, natus mediolanensis, sedit annis XI, mensibus V, diebus XXV. Contra hunc papam pugnavit cadolus rex qui erat potentissimus.

Gregorius, sedit annis XII, mense I, diebus III. Hic captus a Cinchio Stephani in nocte Natalis Domini.

Victor, sedit anno I.

Urbanus, sedit annis XI, mensibus III. Huius tempore dux Boimundus et christiani recuperauerunt sepulcrum.

Paschalis, sedit annis XVIII, mensibus V. Hic dum coronaret Henricum imperatorem captus est ab eo cum tota Curia sua.

Gelasius, natus romanus, sedit annis II. Hic dilexit multum ciuitatem romanam.

Calixtus, sedit annis V, mensibus X, diebus XIII.

Honorius, sedit annis V, mensibus II, diebus III.

Innocentius, natus transtiberinus, sedit annis XIII, mensibus VIII, diebus VIII. Hic celebrauit sinodum Rome in basilica Sancti Saluatoris.

Celestinus, sedit mensibus V, diebus VIII.

Lucius, natus bononiensis, sedit mensibus XI, diebus III.

Eugenius, natus pisanus, sedit annis VII, mensibus III, diebus XX. Huius tempore senatus renouatur in alma urbe romana.

Anastasius, natus romanus, sedit anno I, mensibus III, diebus XXIII.

Adrianus, natus anglicus, sedit annis III, mensibus VIII.

Alexander, natus tuscus, sedit annis XXI, diebus XI. Hic celebrauit sinodum in ecclesia Lateranensi et quatuor deiecit scismaticos.

Lucius, natus tuscus, sedit annis IIII, mensibus II, diebus XVIII.

Urbanus, natus lombardus, sedit anno I, mense I, diebus XXV. Huius tempore Jherusalem capitur per sarracenis.

Gregorius, sedit mense I, diebus XXVIII. Hic moritur apud Pisas.

Clemens, natus romanus, sedit annis III, mensibus II. Hic (fol. 157r. a) Lotharium cardinalem fecit, qui postea Innocentius papa dicitur.

Celestinus, natus romanus, sedit annis V, mensibus VIII. Iste secundo die pontificii sui coronauit Henricum imperatorem.

Innocentius, qui fuit decus et gloria clericorum, natus campanus, mense januarii, die VIII, electus est apud Septisolum sicut dicunt illi uersus quos Magister Martinus, episcopus Zemorensis, composuit:

«Qui Petro pridem cathedram tibi terminus idem,
 Prebens illud idem quod Petrus sumpsit ibidem,
 Set magistratus ubi quando fuit cathedratus,
 Accipiens apicem quem petit atque uicem,
 Hic enim quantus fuerit in omnibus gloriosus,
 Opera eius testimonium peribent ueritati,
 Nam lingua eius gladius acutus,
 Fulgent enim splendida facta eius,
 In Urbe pariter et in orbe».

Fecit enim inter cetera hospitale Sancti Spiritus, et renouauit ecclesiam Sancti Spiritus. Composuit etiam Decretales, Sermones, Librum de Missa, et Librum de Miseria hominis et Psalmos penitentiales alia gloriosa.

Anno uero XVIII pontificii huius, mense nouembris, in basilica Lateranensi, que Constantiniana uocatur celebratur Concilium Generale, ubi pene corpus totius uniuersalis Ecclesie conuenitur.

Post hunc *Honorius*.

Post *Honorius*, *Gregorius*.

Post *Gregorium*, *Celestinus*.

Post *Celestinum*, *Innocentius*.

(fol. 151v. b)

Octouianus Augustus, imperauit ante Natiuitatem Christi X annis, XLII, et post Christum annis XIII. Iste totum mundum in unam redigens monarchiam in literarum studiis nimis uixit intentus, set tamen libidinosus et inuidus fuit. Tandem occisores Iulii Cesaris interfecit.

Tiberius, tempore Ihesu Christi imperat annis XVIII. Iste fuit preuignus Octauiani et magnus uini potator, et quia Glaudius Tiberius Nero dicebatur eleganter, a ioclatoribus Chaldius Biberius Mero ob ludibrium nominatur. Prudens, sapiens et fortunatus, set insidiosus extitit et crudelis. Uixit tamen post mortem Christi quinque annis.

Gayus, tempore Petri imperat annis III, mensibus X. Iste sceleratissimus duabus sororibus strupa intulit ex una quarum filiam sibi natam congnoit.

Nero, tempore Petri imperat annis XIII, mensibus VII, diebus XXVIII. Iste pessimus Romanum Imperium minuit et Senatum destruxit. Matrem et sororem et magistrum interfecit, et Christianis primam intulit persecutionem. Alba in Ybernia, Vitellus in Germania, Otto Rome imperium per annum sese interficerunt.

Vespasianus, tempore Lini imperat annis VIII, mensibus XI. Iste fuit optimus imperator.

Tytus, tempore Lini et Cleti imperat annis III. Iste bonus fuit et largus, qui Iherusalem cum patre suo Vespasiano subuertit, ut ait Paulus in Hystoriis Romanorum. (fol. 152r. b).

Domicianus, tempore Cleti et Clementis imperat annis XIII. Iste frater Titi fuit. In initio utique bonus set in fine pessimus, qui secundam post Neronem christianis intulit persecutionem.

Nerua, tempore Clementis imperat anno I, mensibus III. Iste que Domicianus fecerat dapnauit. Inde est quod beatus Johannes Euangelista per hunc ab exilio reuocatur.

Traianus, tempore Clementis, Anacleti imperauit annis XVIII. Iste prudens et bonus rem publicam auxit et colupnam Rome fecit que adhuc suo nomine Traiano uocatur. Tandem non per se set per consiliarios suos tertiam christianis iussit inferri persecutionem.

Adrianus, tempore Euaristi pape, Alexandri et Xisti imperat annis XXI. Iste in omnibus gloriosus leges multas condidit et iudeos

subiugavit, qui etiam in hac Urbe colupnam suo nomine fieri fecit.

Antoninus Pius, cum filiis, tempore Thelesofori et aliorum imperat annis XXII, mensibus III. Iste gener Adriani et in filium adoptatus in omnibus extitit gloriosus. Erga christianos pius fuit. Herarium opulentum reliquit, et rem publicam ampliavit. Post mortem uero eius tanquam Romulus collectatur.

Marchus Antonius Verus, cum fratre Aurelio Lucio Commodo tempore Ygini et aliorum imperat annis XVIII. Ab isto Roma incipit duos imperatores habere. Iste Marchus optimus, tamen a suis mota est quinta persecutio.

Commodus Aurelius cum Lucio Antonio tempore Sotheris pape et Eleutherii imperat annis XIII. Iste nichil boni fecit nisi quod contra germanos feliciter pugnavit. Fuit enim nimium luxuriosus, multos interficiens senatores et Saluium Julianum legislatorem tandem ab uxore ue- (fol. 152v. b) neni poculo mortuus est.

Helius Pertinax et Seurus, tempore Eleutherii, Victoris et Zeferini imperat annis XVIII. Iste nimis equissimus non sponte suscepit imperium obsecrante Senatu. Uxorem et filios Augustos uocari precepit. Tandem seditione pretorianorum militum et Saluii sclere uulneribus obruncatur.

Antonio Caracalla, tempore Ceferini et Calixti imperat annis VII. Iste fuit filius Seuerini imperatoris et pessimus homo.

Macrinus, tempore Calixti imperat anno I. Iste ob inuidiam trucidatur.

Alexander, tempore Urbani et Ponciani pape imperat annis XIII. Iste ab exercitu Cesar, a Senatu dictus est Augustus. Persas in bello uicit qui tandem apud Maguntiam decollatur.

Maximianus, tempore Ponciani, Antheros et Fabiani pape imperat annis XIII. Iste primus ex corpore militari imperator factus consentiente Senatu. Bellicosissimus fuit et prudens in omnibus qui germanos superauit et parctos.

Gordianus, tempore Fabiani imperat annis VI. Iste interficitur fraude Phylippi sequentis imperatoris.

Philippus cum filio suo Phylippo, tempore Fabiani imperat annis VII. Iste fuit primus imperator christianus cum filio suo per Fabianum papam.

Decius, tempore Cornelii imperat anno I. Iste in omnibus malus septimam dedit persecutionem.

Gallus cum Volusiano, tempore Cornelii et Lutii imperat annis II, mensibus III.

Valerianus cum filio suo Galieno, tempore Lutii, Stephani et aliorum imperat annis XV. Iste in Mesopotamia a Sapore, rege Persarum, uictus est. (fol. 153r. b).

Claudius, tempore Pontiani imperat anno I, mensibus VIII. Iste gotos uicit.

Aurelianus, tempore Pontiani et Gai imperat annis XV. Iste Gotos iuxta Danubium uicit et dum persequeretur christianos a suis interficitur.

Tacitus, tempore Gai imperat annis VI. Iste egregius fuit.

Probus, tempore Gay imperat annis III, mensibus IIII. Iste duos reges uicit.

Florianus, tempore Gai imperat anno I, diebus XX. Huic, incisis uenis, mortem inferitur.

Carus cum filiis Carino et Numeriano, tempore Marcellini imperat annis duobus. Iste de Persis thriumphans ictu fulminis periit.

Dioclecianus et Maximianus, cum Constantino et Licinio tempore Marcelli imperauerunt annis XX. Iste Dioclecianus obscure natus persecutionem christianis per X annis intulit. Tandem ueneno periit.

Valecrius cum Constancio et Licinio, tempore Marcelli imperat annis II. Iste Constancius Hispaniam subegit et filiam regis Britannie nomine Helenam suscepit uxorem de qua genuit Constantinum Magnum.

HIC TRANSIT IMPERIUM

A ROMANIS AD GRECOS

Constantinus, imperator, sub Eusebio, Melchiade et Siluestro imperat annis XXX, mensibus X, diebus XI. Iste, deuictis Maxencio et Licinio Maximo et Seuero imperatoribus, a Siluestro papa causa mundandi a lepra baptizatus est, unde omnes imperiales dignitates ei concessit et ipse Constantinopolim transit.

Constantinus, filius Constantini, cum Constancio et Constante fratribus sub Marcho, Julio et Liberio papa imperat annis XXV. Hiis fratribus dimicantibus, romane uires consumuntur. Postea solus Constantinus thriumphans imperium tenuit et christianus fuit. (fol. 153v. b).

Julianus, tempore Liberii et Felicis imperat annis duobus, mensibus VIII. Iste nepos Constantini fuit qui tantum imperium concupiuit ut etiam christianam religionem dimitteret et christianos persequeretur. Tandem inuisibiliter percussus male periit.

Jouianus, tempore Liberii imperat mensibus VII. Iste christianus fuit et cum Sapore, rege Persarum, pacem habuit. Corpus Juliani sepe liuit.

Valentinianus cum fratre Valente, tempore Liberii et Damasi

imperat annis XI. Iste christianus fuit et Saxones deuicit, set frater eius Valens arrianus effectus uoluit persequi christianos, set iste non permisit.

Valens cum Gratiano et Valentiniano, tempore Damasi pape imperat annis III. Isti tres imperiales archus Rome fecerunt.

Theodosius cum Valentiniano, sub Damaso et Siricio imperat annis XI.

Archadius cum Honorio, sub Siritio et Anastasio et aliorum imperat annis XIII. Istorum tempore Roma capta est a gothis.

Honorius cum Theodosio, tempore Innocentii imperat annis XV. Istius tempore rex gothorum Radagius ab exercitu Rome occisus est.

Theodosius minor cum Valentiniano genero tempore Bonifacii et aliorum imperat annis XVII. Iste, accepto imperio, statim Valentinianum, filium amice sue, cesarem fecit. Interea Bonifacius in Africa rebellauit; missi sunt autem contra eum duo duces qui occiduntur ab eo. Tandem interponentibus romanis pacem fecit cum imperatore. Alani, enim, et vundali et hispani iuuabant Bonifacium.

Valentinianus et Marcianus, tempore Leonis pape imperauerunt annis VII. Eo tempore Athila, rex Hugnorum, cum romanis uolebat pugnare (fol. 154rb.), set Patricius romanorum auxilio Theodorici, regis Gothorum, superauit.

Leo, tempore Leonis et aliorum imperat annis XVII. Iste omnes ymagines quas in urbe romana inuenit Constantinopolim transportauit ibique omnes incendit.

Zeno, tempore Simplicii imperat annis XVII. Iste prudens fuit et leges plurimas fecit.

Anastasius, sub Felice et aliorum imperat annis XXVI (sic). Huius tempore Rome magna discordia orta est propter electionem Laurentii et Symachi pape Festus et Linus, consules, cum Laurentio erant et pugnantibus cum adiutoribus Symachi multa homicidia in Urbe facientes, maxime clericis. Tandem papales obtinuerunt.

Justinus, tempore Hormisde et aliorum imperat annis VIII. Iste ardore fidei certabat ut hereticos dissiparet, quod audiens Theodoricus qui regnabat in Ytalia, qui arrianus erat, duxit nuncios suos in Constantinopolim ad Justinum imperatorem dicens quod nisi ecclesias illis hereticis redderet omnem Ytaliam deuastaret.

Justinianus, tempore Felicis, Bonifacii et aliorum, imperat annis XXXVIII. Iste per Bellisarium, patricium, de Persis triumphauit. Interea Athanaricus, rex Gothorum, defunctus est. Mater, uero, quendam Deodatum in regno secum associauit qui postea strangulari eam fecit. Unde propter hoc Justinianus indignatus est. Deodatus, uero, misit ad eum papam Agapitum ut huius indignationem mittigaret, set papa inuenit Justinianum in errore eum dicens cui

in primis stetit rex, ad quem papa. Ego Justinianum inuenire putauī christianissimum set Dioclecianum inueni illum tamen ad ultimum conuertit⁷. Iste Justinianus (fol. 154vb.) leges edidit et assumauit in Codice uel Digestis.

Justinus, tempore Johannis imperat annis XI. Septimo anno imperii huius completus est idus unius pace.

Tiberius, tempore Johannis et aliorum imperat annis VII. Istius tempore Longobardi Italiam magna manu ceperunt et depopulati sunt eam, et Gothi qui erant pagani et heretici facti sunt christiani.

Mauricius, sub Pelagio et Gregorio imperat annis XX. Iste prudens, facundus et strenuus fuit in armis.

Focas, imperator, tempore Gregorii, Fabiani et aliorum imperat annis VIII. Iste rogatus a Bonifacio papa concessit ut quoddam templum Rome, quod Pantheon dicebatur, consecraretur ad honorem Omnium Sanctorum. Etiam decreuit ille ut Sedes Apostolica Beati Petri apostoli esset caput et magistra omnium ecclesiarum quia Ecclesia Constantinopolitana se primam omnium ecclesiarum scribebat.

Eraclius cum Constantino filio suo, tempore Bonifacii, Deusdedit et aliorum imperat annis XXI. Tercio imperii istius Chosdroe, Persarum rex, tulit partem Romane reipublice. Cepit deuastauitque Jerosolimam et uenerabilia loca incendit, qui etiam populorum copias captiuas una cum patriarcha Zacharia et cum precioso Ligno Sancte Crucis in Persidem duxit. Anno Eraclii XII. Chosdroe, persarum rex, interemptus est per Eraclium. Tunc etiam captiua plebs cum Sancta Cruce reuocata est. Eodem tempore Mahometus, propheta Sarracenorum, surrexit qui seduxit illam unieuersam multitudinem cum falaciis et seductionibus suis.

Constantinus, filius Eraclii, tempore Theodori, Martini et aliorum imperat annis XXVIII. Iste interfectus est in Sicilia, sub quo plurima pars reipublice a Sarracenis desolata est (fol. 155rb.). Iste pessimus imperator Martinum papam non ueritus est interficere.

Constantinus, filius Constantini, sub Deodato, Dono, papa, et aliorum imperat annis XVII. Istius tempore quinta Synodus Constantinopolim celebratur contra Gregorium patriarcham.

Justinianus, tempore Conon papa Sergii imperat annis X. Iste bonus fuit et largus et Romanum Imperium auxit nimium. Cuius gesta legas in Pantheon Gutifredi.

Leo, imperator, sub eodem Sergio papa imperat annis III.

Tiberius, sub Johanne papa imperat annis VII. Istius tempore Gisulfus, dux beneuentanus, totam Campaniam deuastauit.

7. Debe tratarse de un *locus corruptus* que aparece con las mismas expresiones en la copia del Archivo Catedral.

Justinianus, tempore Sysermii et Constantini imperat annis VI. Iste non est ille Justinianus qui leges assumavit set superior fuit.

Philippus, sub eodem Constantino imperat anno I, mensibus VI.

Anastasius, imperator, tempore Gregorii imperat annis III.

Theodosius, imperator, tempore Gregorii eiusdem imperat anno I, set cum Constantino filio suo, tempore utriusque Gregorii, imperat annis XXV. Hic fuit hereticus et excommunicatus unde totam Apuliam domino pape abstulit.

Constantinus, cum matre sua Yrene tempore Zacharie pape imperat annis X, mensibus II, diebus II. Postea cum Leone filio suo et Pipino, rege Francorum, et Patricio romanorum eiusque filii Carulo et Carlomagno imperat annis XV.

HIC TRANSIT IMPERIUM

AD FRANCOS

Carolus, primus imperator Francorum, tempore Leonis pape imperat annis XIII, mensibus I, diebus IIII. Iste autem cum esset imperator precibus Adriani uocatus obsedit Longobardos in Papia ubi cepit Desiderium regem et uxorem eius, quos captivos portavit in Franciam, qui veniens Romam confirmavit omnia que pater eius Pipinus dederat beato Petro adjuncto ei Ducato Spoletano et Beneventa- (fol. 155vb.) no, et ob hoc ipse romanorum imperator effectus. Huius tempore Comites Palatini Rollandus et ceteri sarracenos in Hispania deuicerunt, set proditore Gaynonis Comitum mortui sunt. Sunt, igitur, anni ab Incarnatione Domini usque ad Carolum Magnum octingenti duo.

Lodouicus, filius Caroli Magni, tempore Stephani pape, Pascalis et aliorum imperat annis XV. Iste cum duos fratres haberet unum qui Theotoniam alium qui Hispaniam regebant ambos superavit et imperium adeptus est.

Lotharius, tempore Gregorii pape, Sergii et aliorum imperat annis X, et cum Ludouico filio suo annis V. Hic christianissimus Romanum Imperium stremitate sua multum auxit.

Carolus, tempore Johannis pape imperat anno I, mensibus VIII.

Carolus, qui dicitur Caluus, tempore Johannis pape, Marini et aliorum imperat annis VIII.

Ludouicus, tempore Christophori et Sergii pape, imperat annis VI. Ab isto loco incipiunt Ytalici imperare exempto enim imperio a Francis fertur ad Ytalicos sententia romanorum quoniam Franci non iuuabant Romam contra Longobardos rebellantes.

HIC TRANSIT AD YTALICOS

Berengarius, tempore Sergii, Anastasii et aliorum imperat in Ytalia annis VIII cum filio suo Berengario. Iste cum infirmaretur quod non bene sentiebat de Corpore Christi purgavit se.

Vgo, tempore Johannis et Leonis imperat in Ytalia annis XVII cum Berengario filio suo. Istius tempore Vngari, qui circa Danubium habitant, totam Yspaniam deuastauerunt, nam etiam hac tempestate sagite ignee sunt in celo.

Lotharius, imperator, tempore Agapiti imperat (fol. 156vb.) annis XII. Istius tempore sol factus est sicut sanguis, unde post paucos dies infiniti homines sunt occisi.

Berengarius, sub eodem Agapito et Johanne et aliorum imperat annis XI cum Alberto filio suo.

HIC TRANSIT IMPERIUM

AD THEOTONICOS

Otto, primus imperator Theotonicorum, tempore Johannis pape et Benedicti imperat annis VI. Exempto, enim, imperio ab Ytalicis, soli Theotonicus imperauerunt usque ad presens tempus. Iste Flagellum Mundi dicebatur.

Otto, tempore Johannis, Benedicti, Dompni et aliorum imperat annis XXI. Iste, dum grecos in Calabria incaute persequeretur, amissis militibus, de nauis exiliens euasit. Demum, uero, exercitum congregans Beneuentum obsedit, quo capto, ossa Beati Bartholomei apostoli inde asportauit ac Rome in insula Tiberini in tuba porfiria collocauit, et in terram suam per Tiberim et mare in prefato sarchofago portare excogitauit, set, eo in breui vita exempto, preciosus thesaurus ibi remansit.

Otto, tempore Gregorii pape, Johannis, Siluestri et aliorum imperat annis XII. Post mortem uero istius cessauit imperium annis XII. Hii duo Ottones tam feroces et tam mirabiles fuere ut unus Pallida Mors Sarracenorum seu Sanguinarius, alter Mundi Mirabilia diceretur.

Henricus, tempore Benedicti pape, Johannis et aliorum imperat annis X. Nota quod plures sunt Henrici reges quam Henrici imperatores, unde cum legitur Henrici imperatores primus ratione imperii dicitur primus, set ratione Henricorum dicitur secundus. Fuit, enim, quidam rex Henricus ante istum. Idipsum intellige de Corradis.

Corradus, sub Johanne, Benedicto et Siluestro pape imperat annis XV. Post mortem uero eius cessat imperium annis III (fol. 156vb.).

Henricus, tempore Gregorii pape, Clementis et aliorum imperat annis XI, et cessat imperium annis XXVI. Iste ueniens in Ytaliam Pandulfum, principem Capuanum, cepiens super Throiam uictum secum asportauit et alium quendam Pandulfum, comitem Theatensem, principem ordinauit. Huius etiam tempore Normani intraerunt Romam.

Henricus, sub Gregorio papa, Victore et aliorum imperat annis XVI. Istius tempore christianorum gens ad Sepulcrum Domini de toto mundo processit duce Boimundus qui Jherusalem a Sarracenis uiriliter abstulerunt.

Henricus, tempore Pascalis pape, Gelasii et aliorum imperat annis XV. Iste, imperio suscepto, patrem suum capiens in uinculis mori fecit. Huius enim tempore Robertus Guiscardus uicit Alexium et Chicumanum imperatores Constantinopolitani. Iste Robertus quidam Francigena fuit qui uenit Romam cum exercitu uolens, si posset, Urbem occupare, set, illo vi repulso, intrauit regnum Apulie quem paulatim cepit. Hic habuit filium Rogerium, regem Syculorum, et filiam Constantiam imperatricem matrem istius Frederici qui contra Ottonem promotus est. Item Rogerius genuit Guillelmum, regem Apulie, qui fuit in omnibus gloriosus cuius tempore regnum Apulie in diuitiis et delitiis pre ceteris florebat regnis.

Lotharius, tempore Honorii pape et Innocentii imperat annis XII. Huius tempore famis ualida fuit fere per uniuersum mundum et hoc propter inmunditiam aquarum.

Corradus, tempore Innocentii, Celestini et aliorum imperat annis XV. Huius tempore quidam magister Arnaldus predicabat in urbe Roma reprehendens diuitias et superfluas clericorum, cuius dicta (fol. 157rb.) multi magnates romanorum sequebantur. Captus tamen ob inuidiam clericorum suspenditur et crematur.

Fredericus, tempore Adriani pape, Alexandri et aliorum imperat annis XXXV. Iste enim largus, facundus, strenuus et in omnibus prudens fuit, nam Mediolanum pene penitus destruxit. Iste longo tempore fouit scisma contra Alexandrum papam III. Tandem apud Venecias uenit ad papam et collum sub pedibus pape submisit papa dicente contra ipsum «super aspidem et basiliscum ambulabis et conculcabis leonem et drachonem». Iste dum iret ad Terram Sanctam cum magno exercitu in quodam paruo flumine dum se balnearet suffocatur quod salefficum. Quicumque enim uoluerit scire acta istius legat Ystorias eius que Frederice uocantur.

Henricus, sub Celestino et Innocentio imperat annis VII, mensibus V. Iste primo anno imperii sui Neapolim, ciuitatem inclitam,

obsidens in orbe tam ipso quam exercitu confecto reddiit Alemaniam. Anno uero quarto reuertens totum regnum Apulie subiugauit ubi pluribus rebelles diuersis penis cruciatur. Filium Trancredi, regis Syculorum, cum matre et Margarito, rege Epmotarum, secum in Alemaniam duxit captiuos.

Otto, Saxonis gente XII anno Innocentii presidente coronatur in Basilica Sancti Petri, qui recepta corona pugnam habuit cum romanis. Demum, uero, intrans regnum Apulie contra uoluntatem domini Pape maximam partem consilio et fauore quorundam predictorum regis Frederici subiugauit, unde propter hoc excommunicatus Innocentius statuitur (fol. 157va.) quod principes Alemanie quarto anno imperii sui Fredericum predictum in romanorum imperatorem eligerunt, qui ueniens per mare usque Romam a domino Papa et populo romano honorifice recipitur et in Alemaniam mittitur contra Ottonem, quem Ottonem, etsi non bellis, tamen angustiis superauit unde post eum superuixit.

Fredericus, filius Henrici imperatoris ab Honorio papa tertio Rome coronatur. Iste ad instanciam et preceptum domini Pape primo die imperii sui quasdam leges promulgauit que multum faciunt ad augmentum Sancte Ecclesie et prerrogatiuam clericorum. Explicit.

Iste liber est conventus Cordube et fuit traditus conuentui fratris Petri de Sancto Andrea rogamine.»